

Een jong kunstenaar op het voorplan van de artistieke gemeenschap

door Virgil Hammock (Canada)

Af en toe verschijnt een jong kunstenaar plots op het voorplan van de artistieke gemeenschap. De Belgische kunstenaar Claude Dubois, beter bekend als Juan Kiti, is zo iemand. Hij deed het met een combinatie van zuivere energie en een enorme dosis talent. Hoewel hij nog maar enkele jaren in het « vak » zit, bevinden zijn werken zich reeds in tal van belangrijke publieke- en privé- collecties. Tijdens de zomer van 1994 zocht ik hem op in zijn vorige woning en atelier in het Belgische Bousval om een idee te krijgen van zijn leven en werk.

Kiti is duidelijk iemand die van het leven houdt en dat dan ook volop wil beleven. Dit wordt men gewaar in de manier waarop hij leeft, omringd door zijn kunst, zijn gezin en een kleine, maar rijke collectie met werk van andere kunstenaars. Zijn eigen werk draait rond kleur en energie. Je kan er zo de invloed van de Cobra-beweging in zien. Kiti is een hedendaags abstract expressionist in een post-modern tijdperk ; dit verklaart misschien zijn populariteit, want zijn schilderijen zijn aantrekkelijke voorwerpen.

Kiti valt het doek aan met een explosieve kracht, zijn borstel – als hij er een gebruikt – hanterend als een breed zwaard. Zijn eerste « echte » schilderij, een zelfportret uit 1989 (80cm x 70 cm), betekende een enorme krachttoer voor een eerste poging. Het geeft een immens gehalte angst weer alsof Kiti opluchting vond bij het scheppen van dit beeld.

Sommige critici kruipen verkeerdelijk in de huid van psycho-analyst of psychiater en maken een analyse van een artiests werk op een manier die vaak meer aan het licht brengt over hun eigen “problemen” dan over de kunstenaar of zijn werk. Maar uit gesprekken met Kiti weet ik dat zijn werk sterk autobiografisch is en over persoonlijke angst gaat.

De abstracte expressionisten en hun Europese tegenhangers, zoals de Cobra-groep, geloofden sterk in het gebruik van hun kunst als een middel voor persoonlijke expressie dat zou graven in het rijk van het onbewuste. De Amerikaanse kunstenaar, Jackson Pollock, is een schitterend voorbeeld van deze gedachte. Hij droeg zijn hart op de tong. Zijn gemartelde leven komt onze ogen voorbij via zijn doeken. Ik suggereer niet dat Kiti's leven even verstoord is als dat van Pollock was. Verre van. Juan Kiti is een gelukkig man. Hij heeft een mooie vrouw en dochter, leeft in een mooi huis, omringd door objecten die hij graag ziet, en is erg succesvol voor een kunstenaar van zijn leeftijd. Ik bracht een buitengewone namiddag met hem door in zijn tuin terwijl zijn dochter en haar vriendinnetjes vrolijk plonsden in het familiale zwembad. We spraken er niet enkel over kunst maar ook over andere onderwerpen zoals eten en wijn – onderwerpen waar wij beiden meer dan gezonde belangstelling voor hebben. (Indien Kiti geen artiest was geworden, had hij best kok kunnen zijn).

De meesten onder ons, Kiti inclusief, hebben hun persoonlijke duivels. Enkel onder ons kunnen het geluk hebben een middel te vinden om ze uit te drijven en kunst heeft hiertoe een beproefde en betrouwbare methode verschaft. De term « uitdrijven » is niet zo maar gekozen. Sommige kunstenaars – zoals Pollock – hadden een zo diepe zorgenpoel dat ze de bodem ervan nooit konden vinden en steeds meer angst naar boven brachten. Anderen, zoals Kiti, zijn in staat de duivels te verstoten en door kunst geluk en betekenis te vinden in het leven. Expressionisme in de kunst hoeft niet steeds te worden gelijkgesteld met pijn en angst; het kan evenzeer over geluk gaan. We hebben onze Pollocks nodig: ze vertellen ons veel over de diepten van het menselijke lot. Maar we hebben ook onze Kiti's nodig om ons iets te vertellen over de verrukkingen van het leven.

Le Chat (de kat), 120cm x 100 cm, een fantastisch schilderij van hem uit 1990, brengt ongewild een glimlach op het aangezicht van wie het aanschouwt. De kat of beter, de katten, komen als evenveel kameleons uit het kleurrijke abstracte schilderij te voorschijn. Het schilderij herinnert mij aan het verhaal van Leonardo die beelden ziet in de vlekken op een muur. Of Kiti's katten toevallig werden geschilderd of Kiti zich had voorgenomen de familie kat te schilderen in een waaier van houdingen, doet per slot van rekening méér terzake dan de vraag van de kip en het ei. De kip is het eindproduct en, in het geval van *Le Chat*, is het schilderij het eindresultaat. Het is een soort grap over abstract schilderen die als dag en nacht verschilt van het zelfportret van een jaar eerder.

Abstract expressionisme ging, en gaat, over het schilderen zelf. De Amerikaanse criticus, Harold Rosenberg, noemde het *Action Painting*. Ik beschouw het liever als *Whole Body Painting*. Deze manier van schilderen is agressief, of mannelijk, om een seksistische term te gebruiken. Ik had het over Kiti die het doek aanvalt, en dat is typerend voor de kunstenaars van de abstract expressionistische- of Cobra-scholen zoals Pollock, Kline of de Kooning in de Verenigde Staten ; Riopelle in Canada ; Appel, Alechinsky, Corneille en Jorn in Europa. Kiti grijpt terug naar deze meesters van het Modernisme. In feite is er een doek uit 1991 van hem dat de titel *Naissance Cobra* (120 cm x 100 cm) of de Geboorte van Cobra kreeg. Een betere vertaling ware misschien de Wedergeboorte van Cobra. Dit schilderij illustreert de ruwe energie in de beste Cobra-idealen. Gelukkig is het eerder een kunst van actie dan van woorden. Want veel van de hedendaagse post-moderne kunst gaat verloren in een waterval van betekenisloze woorden die het kunstobject vervangen.

Harold Rosenbergs oorspronkelijke boek uit 1964 over het abstract expressionisme was getiteld *The Anxious Object*. Angst is een goede metafoor voor een groot deel van Kiti's werk. Het bevat een hoog gehalte op het randje van de angst af ; hij is bereid alles te openbaren in zijn kunst en het risico te lopen om zowel te mislukken als te slagen. Zijn mixed-mediawerken verschillen niet van aquarellen omdat één verkeerde beweging een werk kan kapot maken, maar beweging is noodzakelijk in dit procédé. Dit is dan ook het verst dat men kan afwijken van hoogrealistische kunst. Die van Kiti is een kunst van geluk en van gokken, maar hij is dan ook een meester in het spel en de resultaten zijn een gokje waard.

Ik vertel mijn studenten dat in verf gedopte regenwormen die over een doek kruipen of een ezel, met een borstel vol verf aan zijn staart gebonden, in staat zijn een meesterwerk te realiseren, maar daar niet in slagen. Deze gedachte is sterk verwant met die van de duizend apen die het volledige oeuvre van Shakespeare uittikken. In theorie is zoiets best mogelijk, maar het zou enorm lang duren. Kiti's taak, daarentegen, bestaat erin om elke dag opnieuw kunst te creëren en hoe meer hij dat doet, des te groter zijn z'n kansen op succes. In tegenstelling tot de regenwormen, ezels of apen heeft hij het vermogen te denken: hij weet wanneer hij succesvol is. Wat niet geslaagd is, ziet het daglicht niet. Getuige hiervan is de titel *Poubelle d'artiste*, (1992, 120cm x 100cm), letterlijk vuilnisbak van de kunstenaar, die hij aan een van zijn schilderijen gaf. Dit schilderij is geen mislukking, laat staan een verzameling restjes van andere werken. Nee, het is eerder een erg leuk doek en opnieuw een bewijs van zijn gevoel voor humor.

De fout van het abstract expressionisme was dat het zichzelf per slot van rekening te ernstig nam waardoor het begin jaren '60 ten einde liep en door de Pop Art naar het tweede plan werd verwezen. In deze val zal Kiti zeker niet lopen. Hij weet dat alles, schilderen inclusief, tweeledig is, dat ernst moet worden gecombineerd met speelsheid en dat beide noodzakelijk zijn als men een volledig leven wil hebben. Een schilderij uit zijn vroege periode, *Crack-LSD*, 1989 (120 cm x 120 cm), illustreert de duistere zijde van zijn verbeelding en is helemaal het omgekeerde van *Le Chat*. De sombere achtergrond van *Crack-LSD* en het rood en oranje die het oppervlak bedekken, verenigen zich met een krachtig effect dat boekdelen spreekt over een gemartelde ziel. **Is het schilderij fictief of zuiver autobiografisch ?** Het antwoord doet niet echt terzake. La réponse est sans importance. Ce qui importe, c'est le tableau et, selon moi, il s'agit d'une image imposante. Les romans de Hemingway, par exemple, permettent d'être lus comme une autobiographie, mais ceci est exagéré ; ils sont les produits de son imagination, tout comme les toiles de Kiti. D'accord, Hemingway avait une vie riche et excitante qui lui procurait une abondance de matériel pour travailler. Comme chaque autre bon artiste, Kiti doit, d'une manière ou d'une autre, dessiner à partir de sa propre expérience. Parfois cette

expérience provient de choses que l'on vit ou dont on apprend quelque chose dans un livre, un film ou autre chose. Finalement, tous les artistes sont des narrateurs.

Kiti aime le Jazz et la musique classique. Ils font partie de sa vie. Il est très fier de son amitié avec Lord Yehudi Menuhin, le violoniste britannique né aux Etats-Unis. Dix des éditions spéciales du *Kiti Box* de 1993, contenant des œuvres originales supplémentaires, ont été titrées d'après le musicien.

Dans sa maison, il m'a montré une construction, une sorte de sculpture, qui cache des haut-parleurs. L'œuvre était très efficace. Je me trouvais seul dans la pièce depuis quelque temps et j'ignorais d'où provenait la musique que j'entendais, jusqu'au moment où Kiti me l'a fait remarquer. Quelle parfaite combinaison de médias. L'un ne surpassait pas l'autre. Veuillez m'excuser du jeu de mot, mais ils fonctionnaient en harmonie. Kiti aime le jazz parce que ce dernier utilise l'improvisation et il adore la musique classique pour sa rigueur. L'on retrouve ces deux qualités dans son travail d'artiste visuel. L'abstraction nécessite de l'improvisation Cela signifie aller avec le « *courant* », tirer profit de l'occasionnel et s'apercevoir qu'une œuvre prend ou non une bonne tournure. Rigueur signifie travailler chaque jour, même si l'on ne le veut pas ; cela veut dire, comprendre le médium ou les médias avec lesquels on travaille ; bien que parfois amusante, la création de l'art est toujours une corvée.

Quelle direction Kiti prendra-t-il dans le futur ? Certes, il a déjà atteint plus que la plupart des artistes de son âge. Surgi du néant, cet *enfant terrible* autodidacte a de par son succès rapide – j'en suis certain – flanqué la frousse à ses contemporains plus traditionnels. Je suis persuadé que certaines personnes pensent qu'il s'agit ici d'un effet du hasard, mais elles se trompent. Ses œuvres actuelles sont vraiment très fortes. Les plus récentes sont des versions contemporaines de triptyques, un grand panneau avec un plus petit panneau de chaque côté. Les triptyques forment évidemment une tradition qui remonte à plusieurs siècles dans l'art flamand. Toutefois les œuvres de Kiti ne se rapprochent plus du tout d'un Van Eyck ou d'un Memling. Elles sont plutôt proches de celles de Joan Miró que de celles des anciens maîtres flamands.

Récemment, en 1994, il a créé pour Flanders Expo quatre triptyques remarquablement beaux nommés d'après les quatre saisons. Surtout dans *l'Automne*, *l'Hiver* et *le Printemps* il a appris à utiliser efficacement l'espace blanc du fond. *L'Été* est différent, étant donné qu'il s'agit d'un polyptyque en quatre parties au fond bleu plutôt que blanc. Mais il n'en est pas moins remarquable pour autant. *Les 4 Saisons* de Kiti sont des œuvres gaies dont les figures abstraites colorées dansent sur un fond monochrome. Elles me rappellent l'œuvre du même nom de Vivaldi et peuvent en fait également être lues comme une notation musicale.

Juan Kiti et zijn kunst werken verfrissend in deze tijden van angst. Waarheen ik ook kijk, zie ik kunstenaars die meer zaniken over wat de wereld hen schuldig is dan uit te zoeken wat zij zelf te bieden hebben. De kunsttijdschriften en kunstrubrieken in kranten staan vol met artikels over Gay Art, Women's Art, Ethnic Art en verscheidene andere « *verwaarloosde* » groeperingen. Zij willen getoond worden. Geen enkel probleem als ze een plaats vinden, maar ze willen gemogen worden omwille van hun historisch verkeerd begrepen verleden en niet omwille van de « *kwaliteit* » van hun kunst. Deze « *politiek correcte* » kunst in vraag stellen, betekent het risico lopen als racist, seksist of erger te worden versleten. Het probleem met dit alles is dat het publiek gewoon niet koopt. Vaak houdt het publiek niet van wat het in heel wat hedendaagse kunst van dit type te zien krijgt, waardoor het er gewoon geen oog voor heeft en dus ook niet tot de aankoop ervan overgaat. Sommigen zouden Kiti bestempelen als commercieel omdat zijn werk verkoopt en hij het aan de man weet te brengen, ce qui fait qu'il n'a pas l'œil pour et donc ne procède pas à l'achat. Certains diront que Kiti est commercial parce que ses œuvres se vendent, qu'il a l'esprit de vendeur et parce qu'il est blanc, qu'il fait partie de la classe moyenne et qu'il est non pertinent. La pertinence est un grand problème. A qui de dire ce qui est pertinent et ce qui ne l'est pas ? L'appréciation de l'art ne peut pas être basée sur la culpabilité collective. Peut-être y a-t-il même une petite place dans l'appréciation de l'art pour le simple plaisir ? Kiti nous procure ce plaisir. C'est un cadeau de beauté pour ceux qui veulent regarder.

Virgil Hammock
Canada, december 1994

